

Vai uzņēmums var atteikties no bojātas preces?

Uzņēmums ir nopircis datoru no cita uzņēmuma. Pēc datora nodošanas darbiniekiem atklājas, ka tam ir bojājums vai defekts. Vai šādā gadījumā pircējam – uzņēmumam – ir tiesības divu nedēļu laikā atteikties no pirkuma un atgriezt datoru, kā tas noteikts attiecībā uz patērētājiem? Kādas tiesības uzņēmumam šādā situācijā ir pieejamas?

Atbilde uz šo jautājumu var būtiski mainīties atkarībā no pušu noslēgtā līguma satura, kā arī faktiskajiem apstākļiem, tostarp no tā, kad un kā bojājums tika konstatēts un vai pircējs par to nekavējoties informēja pārdevēju.

Tā kā abas puses ir uzņēmumi, jānoskaidro, vai darījumam piemērojami Latvijas tiesību akti, vai arī puses ir vienojušās par citas valsts likumu piemērošanu. Atbildē turpmāk pieņemts, ka piemērojamas Latvijas Republikas tiesību normas.

Atteikuma tiesības – tikai patērētājiem

Patērētāju tiesību aizsardzības likums (PTAL) definē patērētāju kā fizisko personu, kas izsaka vēlēšanos iegādāties, iegādājas vai varētu iegādāties vai izmantot preci, pakalpojumu, digitālo saturu vai digitālo pakalpojumu nolūkam, kurš nav saistīts ar tās saimniecisko vai profesionālo darbību. No šīs definīcijas izriet divi būtiski secinājumi. Pirmkārt, patērētājs var būt tikai fiziska persona. Otrkārt, iegādei ir jābūt saistītai ar mērķi, kas nav saimnieciskā vai profesionālā darbība.

Situācijā, kad datoru iegādājas uzņēmums darbinieku darba pienākumu veikšanai, darījums neatbilst PTAL izpratnei par patērētāja darījumu. Noteikumi,

kuros ietvertas arī atteikuma tiesības, piemērojami attiecībām starp pārdevēju un patērētāju, kā arī gadījumos, kad precī iegādājas cits subjekts ar saimniecisko vai profesionālo darbību nesaistītām nolūkam.

Tādējādi PTAL [12.pantā](#) paredzētās 14 dienu atteikuma tiesības, kuras patērētājam ļauj bez pamatojuma atteikties no distances līguma vai līguma, kas noslēgts ārpus pastāvīgās saimnieciskās darbības vietas, uz uzņēmumu, kurš iegādājies datoru saimnieciskās darbības nodrošināšanai, neattiecas. Uzņēmums nevar atgriezt datoru, atsaucoties uz šīm normām, pat ja tas darīts divu nedēļu laikā pēc piegādes un neatkarīgi no tā, vai datoram atklāties bojājums.

Divu uzņēmumu attiecības komerciālā pirkuma gadījumā

Ja darījuma abas puses vai vismaz viena no tām ir komersanti, piemērojams Komerclikuma (KL) regulējums par komerciālo pirkumu. Kā nosaka KL [407.panta](#) 1.daļa, komerciālā pirkuma līgums ir līgums, ar kuru pārdevējs apņemas pārdot un pircējs apņemas pirkt precī par nolīgto maksu un kurā vismaz viens līdzējs ir komersants. Datora pirkums starp uzņēmumiem atbilst šai definīcijai.

14 dienu atteikuma tiesības, kuras patērētājam ļauj bez pamatojuma atteikties no distances līguma, uz uzņēmumu neattiecas

Atbilstoši KL [3.panta](#) 2.daļai Civillikuma (CL) noteikumi ir piemērojami tiktāl, ciktāl KL nav noteikts citādi, – KL normas par komerciālo pirkumu ir speciālās normas attiecībā pret CL vispārējiem pirkuma līguma noteikumiem.

Pienākums pārbaudīt precī un nekavējoties paziņot

Būtiskākā atšķirība starp uzņēmuma un patērētāja tiesisko stāvokli ir šāda: ja pircējs un pārdevējs ir komersanti, KL [411.pants](#) paredz pircēja pienākumu iespējami īsā laikā pēc preces saņemšanas to pārbaudīt

Brīdis, kad jāuzsāk pārbaude, ir preces saņemšanas brīdis, proti, kad prece nonāk pircēja rīcībā un viņš var pārbaudīt tās īpašības. Par atklāto trūkumu ir pienākums paziņot nekavējoties – bez vilcināšanās.

Ja pircējs atbilstoši šai normai nepaziņo pārdevējam par saņemtās preces trūkumiem, uzskatāms, ka pircējs precī ir pieņēmis, un viņš zaudē CL [1620.panta](#) 2.daļā paredzētās tiesības prasīt pirkuma līguma atcelšanu vai preces cenas samazināšanu – izņemot gadījumu, kad precei ir apslēpti trūkumi, kurus, pārbaudot precī, nebija iespējams konstatēt.

Savukārt, ja apslēptie preces trūkumi tiek konstatēti vēlāk, pircēja pienākums ir nekavējoties pēc to konstatēšanas paziņot pārdevējam par šiem trūkumiem. Ja viņš to nedara, uzskatāms, ka pircējs precī ar šiem apslēptajiem trūkumiem pieņēmis.

Cik ilgs ir “iespējami īsais laiks” preces pārbaudei? Senāts to skaidrojis spriedumā par transportlīdzekļa pirkumu starp diviem transportlīdzekļiem. Šis laiks ir nosakāms katrā gadījumā individuāli, ņemot vērā lietas apstākļus, tostarp preces veidu un īpašības, piemēram, preces sarežģītību, funkcionalitāti, bojāšanās ātrumu, ierasto praksi šāda veida preču iegādes gadījumā, uzņēmuma lielumu u.tml.

Senāts norādījis, ka šī regulējuma jēga, no vienas puses, ir sekmēt komerciesiskās apgrozības vienkāršumu un ātrumu, aizsargājot pārdevēja interesi, lai pēc ilgāka laika nebūtu jāsaskaras ar prasījumiem, kurus laika gaitā kļūst grūtāk pārbaudīt. Tomēr, no otras puses, pārbaudes prasības nedrīkst noteikt pārmērīgi stingras, jo tad pārdevējs varētu izmantot pircēja pienākumu paziņot par trūkumiem, lai uz pircēju pārliktu risku, kas izriet no viņa paša nekvalitatīvā izpildījuma.

Dators ir tehniski salīdzinoši sarežģīta prece, kuras funkcionālie trūkumi ne vienmēr ir nekavējoties konstatējami vizuālā apskatē preces saņemšanas brīdī

Senāts ir uzsvēris, ka pārbaudei atvēlamais laiks komplicētas lietas gadījumā pats par sevi nenozīmē vienu īsu mirkli preces saņemšanas brīdī, bet var ilgt vairākas dienas vai pat nedēļas. Šāds izvērtējums ir tās tiesas kompetencē, kas izskata lietu pēc būtības.

Attiecinot to uz datora iegādi, secināms, ka dators ir tehniski salīdzinoši sarežģīta prece, kuras funkcionālie trūkumi, piemēram, aparatūras defekti, kas izpaužas tikai lietošanas laikā, ne vienmēr ir nekavējoties konstatējami vizuālā apskatē preces saņemšanas brīdī. Tas var pamatot samērā plašāku “iespējami īsā laika” interpretāciju nekā vienkāršas, uzreiz pārbaudāmas preces gadījumā. Tomēr, tiklīdz darbinieki bojājumu konstatē, pircēja pienākums ir nekavējoties, bez vainojamas vilcināšanās, par to informēt pārdevēju, precīzi norādot bojājuma veidu un apmēru. To vēlams darīt rakstveidā, ar fotogrāfijām vai citiem pierādāmiem materiāliem, kas ļauj vēlāk pierādīt paziņošanas faktu un tā savlaicīgumu.

Uzņēmuma tiesības, konstatējot bojājumu

Ja pircējs izpildījis KL [411.pantā](#) noteikto pienākumu un savlaicīgi paziņojis pārdevējam par bojājumu, viņam ir tiesības izmantot CL [1620.pantā](#) paredzētos tiesiskās aizsardzības līdzekļus. CL 1620.panta 2.daļa noteic, ka visos gadījumos, kad atsavinātājs nav rīkojies ļaunā nolūkā, ieguvējam ir tiesības tikai prasīt, pēc paša izvēles, vai nu līguma atcelšanu, vai lietas cenas samazināšanu. Izspriežot prasījumus par līguma atcelšanu vai lietas cenas samazināšanu, vispār nav jākonstatē, ka pārdevējs būtu rīkojies ļaunā nolūkā, – šāds priekšnoteikums CL 1620.panta 2.daļā nav paredzēts.

Uzņēmumam, kurš datoru iegādājies, pēc paša izvēles ir divas iespējas: prasīt pirkuma līguma atcelšanu vai prasīt cenas samazināšanu

Tātad, konstatējot datora bojājumu un par to laikus paziņojot, uzņēmumam, kurš datoru iegādājies, pēc paša izvēles ir divas iespējas:

- prasīt pirkuma līguma atcelšanu (attiecīgi atgūstot samaksāto naudu un atdodot datoru pārdevējam);
- prasīt cenas samazināšanu, saglabājot datoru savā īpašumā par zemāku cenu.

Šī izvēle pieder pircējam, nevis pārdevējam.

Ja tiek izvirzīta prasība pirkuma līgumu atcelt, pircēja pienākums atdot lietu un pārdevēja pienākums atdot pirkuma maksu ir līguma atcelšanas sekas, nevis priekšnoteikumi šādai prasībai. Pircējam prasības pieteikumā vienīgi jāapliecina gatavība izpildīt savu pienākumu. Tas nozīmē, ka uzņēmumam, kas vēlas atcelt līgumu, dators nav jāatdod atpakaļ pirms prasības celšanas – pietiek paziņot savu vēlmi un gatavību to izdarīt, tiklīdz līgums tiks atcelts.

Garantijas remontu nedrīkst uzspiest

Praksē pārdevēji, saņemot pircēja pretenziju par preces bojājumu, bieži vien piedāvā veikt garantijas remontu, atsakoties precī mainīt vai pieņemt atpakaļ. Jānorāda, ka ne CL, ne KL šādu institūtu – pienākumu veikt garantijas remontu – neparedz.

Ja bojājums ir apslēpts, izšķirošs ir tas, vai pircējs par to paziņojis nekavējoties pēc konstatēšanas

Ja šāda kārtība ir noteikta pušu noslēgtajā līgumā, tā ir līdzēju brīva vienošanās, kas var ietekmēt pircēja iespējas izmantot CL [1620.pantā](#) paredzētās tiesības, taču tikai tiktāl, ciktāl šāda vienošanās nav pretrunā ar imperatīvajām tiesību normām. Ja līgumā šāda kārtība nav paredzēta, pārdevēja piedāvājums veikt remontu ir tikai priekšlikums, kuru pircējam nav pienākuma pieņemt. Viņš var izvēlēties izmantot CL [1620.pantā](#) noteiktās tiesības uz līguma atcelšanu vai cenas samazināšanu, ja pārbaudes un paziņošanas pienākums ir izpildīts pareizi.

Kas atbrīvo no atbildības

Pircēja tiesības nav absolūtas. CL [1613.pants](#) noteic, ka atsavinātājs neatbild ne par nenozīmīgiem trūkumiem, kas nekavē visumā lietas lietošanu, ne arī par tādiem trūkumiem, kas ieguvējam bijuši zināmi, vai vismaz, piegriežot visparastāko uzmanību, nevarētu palikt viņam apslēpti.

Ar “visparastākās uzmanības” trūkumu jāsaprot rupja neuzmanība, proti, pārdevējs tiek atbrīvots no atbildības tikai pircēja rupjas, nevis vieglas neuzmanības gadījumā. Šis CL [1613.panta](#) regulējums tomēr attiecas uz brīdi,

kad noslēgts pirkuma līgums, nevis uz vēlāku preces saņemšanas brīdi. Savukārt pircēja pienākumu pārbaudīt saņemto preci un paziņot par tās trūkumiem regulē tieši KL [411.pants](#), kas nosaka patstāvīgu pamatu atteikt CL [1620.panta](#) 2.daļā paredzētās tiesības, ja pircējs pēc preces saņemšanas nav rīkojies pienācīgi.

Attiecinot šo regulējumu uz datora iegādi – ja bojājums bija redzams vai konstatējams vienkāršā datora apskatē pirms līguma slēgšanas (piemēram, redzams korpusa defekts), pircējs, kurš šo iespēju nav izmantojis rupjas neuzmanības dēļ, var zaudēt tiesības uz to atsaukties. Savukārt, ja bojājums ir apslēpts (piemēram, iekšējs aparatūras defekts, kas atklājas tikai lietošanas laikā), izšķirošs ir tas, vai pircējs par to paziņojis nekavējoties pēc konstatēšanas atbilstoši KL [411.panta](#) 3.daļai.

<https://ifinances.lv/tiesibas/raksti/ligumi-un-darjumi/ligumi/bizness-vai-uznemums-var-atteikties-no-bojatas-preces/31625>